

พฤติกรรมจิตสาธารณะ เด็กไทยยุค Generation Z: การสร้างจิตสาธารณะตาม
แนวพระพุทธศาสนา

THAI TEENAGERS'S PUBLIC MINDS IN THEIR Z GENERATION
ENHANCING BUDDHISM-BASED PUBLIC MINDS

พระมหาภาณุวัฒน์ ปฏิภาณเมธี*

Phramaha Phanuwat Patibhannamethee

ศิลาวัฒน์ ชัยวงศ์**

Silawat Chaiwong

พระอธิการสุชาติ จันทสโร, ดร.***

Phraatikarn Suchat Chantasaro, Dr.

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ คือ 1) เพื่อศึกษาพฤติกรรมจิตสาธารณะในเด็กยุค Generation Z ตามแนวพระพุทธศาสนา 2) เพื่อวิเคราะห์พฤติกรรมจิตสาธารณะในเด็กยุค Generation Z ตามแนวพระพุทธศาสนา 3) เพื่อสร้างรูปแบบจิตสาธารณะของเด็กยุค Generation Z ตามแนวพระพุทธศาสนาโดยดำเนินการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) มุ่งศึกษาลักษณะมูลเหตุและองค์ประกอบการก่อให้เกิดพฤติกรรมจิตสาธารณะเด็กไทยยุค Generation Z: การสร้างจิตสาธารณะตามแนวพระพุทธศาสนา จากกลุ่มประชากรตัวอย่างที่เป็นกลุ่มประชากรผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informant) ที่ใช้ในการศึกษารั้งนี้ ได้แก่ ตัวแทนเยาวชน Generation Z ในจังหวัดเขตภาคเหนือ

ผลการวิจัยพบว่า 1. พฤติกรรมจิตสาธารณะในเด็กยุค Generation Z ตามแนวพระพุทธศาสนา พบว่าได้รับการปลูกฝังเรื่องพฤติกรรมจิตสาธารณะตั้งแต่เรียน ม.ต้น คุณครูเป็นผู้ปลูกฝังเรื่องการมีจิตสาธารณะในการช่วยเหลืองานโรงเรียน และรู้จักการสละเวลามาทำงานเพื่อส่วนรวม ในขณะที่ทางครอบครัวจะปลูกฝังให้ช่วยเหลือคนอื่น ช่วยงานบ้าน ช่วยดูแลน้องๆ ทำงานที่ตัวเองรับผิดชอบ สอนให้มีน้ำใจ ถ้ามีโอกาสก็ช่วยเหลือคนอื่น

2. แรงจูงหรือปัจจัยที่จะทำให้ให้นักเรียน นักศึกษาแสดงพฤติกรรมในลักษณะพฤติกรรมจิตสาธารณะ มีการทู่เมและอุทิศตน มีความรับผิดชอบต่อสังคม เคารพความแตกต่างระหว่างบุคคล อันจะ

* อาจารย์ประจำ วิทยาลัยสงฆ์นครลำปาง มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

** อาจารย์ประจำ วิทยาลัยสงฆ์นครลำปาง มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

*** อาจารย์ประจำบัณฑิตวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์นครลำปาง มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ก่อให้เกิดคุณลักษณะทั่วไปของบุคคลที่มีจิตสาธารณะพบว่าเกิดการปลูกฝังจากครอบครัวและการดำเนินชีวิตตามตัวอย่างที่ดี

3. สำหรับรูปแบบจิตสาธารณะของเด็กยุค Generation Z ตามแนวพระพุทธศาสนา พบว่าควรสร้างการมีจิตสำนึกเพื่อส่วนรวม เกิดจากความรู้สึกนึกคิดในจิตใจรวมถึงการมีคุณธรรมจริยธรรมที่ดีที่มีอยู่ในพื้นฐานของจิตใจของแต่ละบุคคล ซึ่งสิ่งเหล่านี้จะแสดงออกมาภายนอกปรากฏเป็นรูปธรรมที่เด่นชัดผ่านการกระทำของบุคคล ซึ่งการแสดงออกของบุคคลที่มีจิตสาธารณะจะมีลักษณะสำคัญ คือเป็นบุคคลที่รู้จักหน้าที่ของตนเอง ทั้งมีความรับผิดชอบในส่วนของตน ไม่สร้างความเดือดร้อนเสียหายให้กับผู้อื่น เช่น การไม่เอาเปรียบผู้อื่น การไม่ประพฤติผิดคดโกงและมีการแสดงออกซึ่งความรับผิดชอบต่อสังคม โดยการสร้างสรรค์สิ่งที่ดีให้เกิดในสังคมและการไม่ทำลายสังคมไม่ว่าทางใดก็แล้วแต่ เช่น รักษากฎระเบียบที่ดีงาม อยู่ภายใต้ระเบียบวินัย ช่วยเหลือผู้อื่นตามกำลังและความสามารถของตนเอง

คำสำคัญ: พฤติกรรมจิตสาธารณะ, เด็กไทยยุค Generation Z, การสร้างจิตสาธารณะตามแนวพระพุทธศาสนา

ABSTRACT

The purposes of this study were: 1) to investigate the Thai teenagers' Buddhism-based public minds in their Z generation, 2) to analyze the Thai teenagers' behaviors on Buddhism-based public minds in their Z generation, as well as 3) to create the model designed for the Thai teenagers' behaviors on Buddhism-based public minds in their Z generation. It was the qualitative research that focused on how were the causes and factors influencing the Thai teenagers' behaviors on their Buddhism-based public minds scrutinized. For research methodology, youth representatives living in Northern provinces used as key informants were carried out for data collection. The findings of the study were detailed as follows:

1. In terms of the Thai teenagers' behaviors on their Buddhism-based public minds in the Z generation, it showed that the Thai teenagers' behaviors on their public minds were encouraged when studying in the lower secondary education level took places. In addition, the Thai teenagers' awareness of their public minds on not only helping their teachers' school works, but also devoting for their public activities was mostly found; moreover, the Thai teenagers' awareness of helping other neighbors, doing their housework, as well as looking after their younger brothers or sisters was supported. Also, the Thai teenagers' self-responsibilities, kindness, and public minds were all educated by their parents;

2. In terms of the Thai teenagers' internal motivations or factors affecting their public minds, it was stated that their devotion, self-social responsibilities, and interpersonal respects were all resulted from their family's behavioral cultivation and well-mannered characteristics, and

3. In terms of the typical model for the Thai teenagers' Buddhism-based public minds in their Z generation, it was suggested that the provision for the enhancement of the Thai teenagers' mental awareness and moralities be required for their public minds and self-responsibilities.

Moreover, the Thai teenagers' no troubles such as their no selfishness, no corruption, and sympathy, etc. should be all supported for their social creativities, well-mannered disciplines, as well as charities.

Keywords: Thai Teenagers' Public, Minds in Their Z Generation, Enhancing Buddhism-Based Public Minds

บทนำ

สภาพการณ์ปัจจุบัน เป็นยุคของความเจริญก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีอย่างรวดเร็ว ทำให้สภาพเศรษฐกิจ สังคมและการเมืองต้องเร่งพัฒนาให้ทันกับสภาพการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างต่อเนื่อง กระแสการเร่งพัฒนาด้านต่างๆ โดยเฉพาะด้านเศรษฐกิจส่งผลกระทบต่อวิถีการดำเนินชีวิตของคนไทย ทำให้คนไทยส่วนใหญ่หันไปสนใจในเรื่องของปากท้องของตนเองมากยิ่งขึ้นความคิดที่เกี่ยวข้อกับสังคมส่วนรวม และสิ่งแวดล้อมต่างๆ ลดน้อยลง และสภาพการไหลบ่าทางวัฒนธรรมที่มาจากการสื่อสารไร้พรมแดนส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิตที่เคยพึ่งพาตนเองมีการใช้ชีวิตแบบเรียบง่ายสูญหายไปความสัมพันธ์ของคนในชุมชนลดน้อยลงต่างคนต่างอยู่จิตสำนึกสาธารณะไม่เกิดความรู้สึกว่าธุระไม่ใช่ไม่สนใจความประพฤติของตนว่าจะส่งผลเสียหายต่อผู้อื่นหรือสังคมเด็กปฐมวัยจึงอยู่ท่ามกลางสภาพสังคมที่บกพร่องด้านคุณธรรมตัวแบบที่ดีไม่มีหรือหายากเด็กจึงอาจเติบโตขึ้นอย่างขาดคุณภาพ

การที่จิตสาธารณะมีความสำคัญ เนื่องจากว่า คนมาอยู่ร่วมกันเป็นสังคมย่อมต้องมีความสัมพันธ์ในรูปแบบการพึ่งพากัน หากคนในสังคมขาดจิตสาธารณะจะมีผลกระทบหลายๆ ส่วน ได้แก่ บุคคล ครอบครัว องค์กร ชุมชน ประเทศ และระดับโลก ยกตัวอย่าง เช่น ผลกระทบที่ใกล้ตัวและเห็นชัดที่สุด คือ ผลกระทบในระดับบุคคล หากบุคคลใดไม่มีจิตสาธารณะ ย่อมความสร้างความเดือดร้อนให้กับตนเองและสร้างความเดือดร้อนให้กับคนอื่น ได้แก่ การทิ้งขยะมูลฝอยไม่ถูกที่ การไม่รักษาสิ่งของที่เป็นของสาธารณะ เป็นต้น

จากความสำคัญของการมีจิตสาธารณะ ถ้าสามารถปลูกฝังและส่งเสริมจิตสาธารณะ ปัญหาดังที่กล่าวมาแล้วจะลดลง อย่างน้อยที่สุด การเห็นแก่ประโยชน์ส่วนตน และประโยชน์พวกพ้องก็จะลดน้อยลง และจะนำมาสู่สังคมที่พัฒนาขึ้น ฉะนั้น จึงจำเป็นที่จะต้องศึกษาจิตสาธารณะอย่างจริงจัง

ซัชชัย ศิลปสุนทร⁴ได้ทำการสำรวจข้อมูลที่ทำให้เห็นว่าเยาวชนไทยส่วนใหญ่ยังขาดจิตสาธารณะอยู่มากนักเรียนส่วนใหญ่แสดงความสนใจและเน้นการเลือกปฏิบัติที่ส่งผลประโยชน์ต่อตนเองมากกว่าส่วนรวมจึงส่งผลทำให้เกิดปัญหาต่างๆตามมาเช่นการขาดศีลธรรมการเอาใจเอาเปรียบซึ่งกันและกันการเบียดเบียนทำลายสิ่งแวดล้อมและสาธารณะสมบัติของส่วนรวมต่างๆเพิ่มมากขึ้น

¹บุญสม ธรรมชาติวิจิตร. จิตสำนึก. วารสารวิชาการสภาอาจารย์ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์. 4 (1) 2542: หน้า 71-73.

²วัฒนา ปญญฤทธิ์. การศึกษาสภาพงานวิจัยด้านการศึกษาปฐมวัย. รายงานการวิจัย. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร. 2553. หน้า 9.

³ไพบุลย์ วัฒนศิริธรรม; และสังคม สัจจร. สำนักไทยที่พึงปรารถนา. 2543 : หน้า 22-29.

⁴ซัชชัย ศิลปสุนทร. ความสัมพันธ์ระหว่างการชมรายการโทรทัศน์ทางด้านสิ่งแวดล้อมกับจิตสำนึกทางด้านสิ่งแวดล้อมของนักศึกษามหาวิทยาลัยมหิดล. ปรินญาการศึกษามหาบัณฑิตสาขาวิชาสิ่งแวดล้อมมหาวิทยาลัยมหิดล. 2540 : หน้า 22

พญ.จิราภรณ์อรุณากร อาจารย์แพทย์ภาควิชากุมารเวชศาสตร์ โรงพยาบาลรามาธิบดี⁵ บอกถึงนิยามของเด็กรุ่นใหม่ Generation Z (Gen Z) ว่าเป็นเด็กยุคใหม่เกิดมาพร้อมกับความปลอดภัยที่สูงขึ้น และเติบโตมากับพร้อมเทคโนโลยีและอุปกรณ์อำนวยความสะดวก โดยเฉพาะอย่างยิ่งสมาร์ทโฟน (Smartphone) ถือได้ว่าเป็นอวัยวะที่ 33 มาตอบสนองชีวิตยุคดิจิทัล พวกเขาจะใช้โซเชียลมีเดียในการสื่อสารตลอดเวลา อีกทั้งยังมีความสบายใจในการเปิดเผยข้อมูลที่เป็นส่วนตัว เช่น การอัปเดตว่าวันนี้ทำอะไร กินข้าวที่ไหน แต่งตัวอย่างไร รวมไปถึงกระทั่งเรื่องเพศที่พูดคุยได้อย่างเปิดเผย

เด็กและเยาวชนเป็นทรัพยากรอันมีค่าของสังคมที่ควรจะได้รับพัฒนาการอย่างดีที่สุดต้องช่วยกันสร้างโอกาสในด้านการพัฒนาทางสรีระและสติปัญญาตลอดจนโอกาสทางสังคมอื่นๆ ให้แก่เด็กและเยาวชนไทยให้มากขึ้นเพราะการเรียนรู้ที่เหมาะสมและเกื้อกูลต่อพัฒนาการของมนุษย์ต้องมีโครงสร้างการทำงานทางร่างกายจิตใจและสติปัญญาที่สมบูรณ์มีประสิทธิภาพในการเรียนรู้ ดังนั้นการสร้างพฤติกรรมของเยาวชนตามหลักกตธรรมทางพระพุทธศาสนาถือได้เป็นวัยที่ขาดการยับยั้งชั่งใจขาดความอดทนอดกลั้นความลำบากตรากตรำต่อทุกขเวทนาต่อการกระทบกระทั่งต่อความยั่วยวนของกิเลสตัณหาการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วของกระแสโลกาภิวัตน์ในช่วง๒ทศวรรษที่ผ่านมาได้นำมาสู่การเปลี่ยนแปลงบริบทของสังคมไทยก่อผลกระทบทั้งในด้านเป็นคุณและโทษในระดับต่างๆ โดยเฉพาะความเติบโตทางด้านวัตถุที่เจริญก้าวหน้าอย่างรวดเร็วก่อให้เกิดอิทธิพลของวัฒนธรรมบริโภคนิยมวัตถุนิยมได้กระตุ้นโน้มน้าวส่งเสริมให้บุคคลโดยเฉพาะเยาวชนวัยหนุ่มสาวอันเป็นพลังสำคัญของสังคมในอนาคตตั้งเป้าหมายชีวิตที่เป็นการแสวงหาความมั่งคั่งและวิถีชีวิตแบบฟุ้งเฟ้อรักสบายเน้นการแข่งขันชิงดีชิงเด่นเกิดวิถีคิดแบบตัวใครตัวมันขาดจิตสำนึกสาธารณะ

ในช่วง 2 ปีที่ผ่านมาเด็กยุค Generation Z มีจิตอาสาในการช่วยเหลือผู้อื่นน้อยลงจนผู้วิจัยเห็นว่า เป็นปัญหาที่ต้องรีบดำเนินการแก้ไข ควรจะหาวิธีที่จะปลูกฝังให้เด็กยุค Generation Z ได้ทำกิจกรรมอาสาช่วยเหลือผู้อื่นฝึกสร้างจิตสาธารณะด้วยประสบการณ์จริงเพราะเห็นว่าช่วยให้ผู้เรียนได้ทำกิจกรรมเพื่อสาธารณะประโยชน์มากขึ้นซึ่งการมีจิตสาธารณะนี้จะติดตัวเขาไปจนเป็นผู้ใหญ่ที่ดีในสังคมและร่วมสร้างสังคมที่อยู่ร่วมกันอย่างมีความสุขการสร้างคนให้มีจิตสาธารณะมีความสำคัญต่อบุคคลองค์กรสังคมและประเทศชาติอย่างมากถ้าเราสามารถปลูกฝังส่งเสริมหรือพัฒนาให้คนในชาติมีจิตใจที่เห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวมไม่เห็นแก่ประโยชน์ส่วนตนอาสาดูแลรับผิดชอบสมบัติส่วนรวมมีการใช้อย่างสมบัติส่วนรวมอย่างเห็นคุณค่าใช้อย่างทะนุถนอมรู้จักแบ่งปันโอกาสในการใช้ของส่วนรวมให้ผู้อื่นปัญหาการเอารัดเอาเปรียบปัญหาอาชญากรรมปัญหายาเสพติดการทำลายสาธารณะสมบัติต่างๆลดลงการเห็นแก่ประโยชน์ส่วนตนหรือพวกพ้องก็จะลดลงและจะนำมาสู่ชุมชนและสังคมที่เข้มแข็งและจะทำให้มีคุณลักษณะจิตสาธารณะติดตัวแบบคงทนช่วยเหลือผู้อื่นในสังคมต่อไป

ผู้วิจัยได้ตระหนักถึงปัญหาและภารกิจที่มีต่อการพัฒนาเยาวชนของชาติทุกด้านโดยเฉพาะด้านคุณธรรมจริยธรรมเป็นห่วงเยาวชนของชาติซึ่งมีพฤติกรรมไปในทางที่ไม่พึงประสงค์เพราะเยาวชนในปัจจุบัน

⁵พญ.จิราภรณ์อรุณากร อาจารย์แพทย์ภาควิชากุมารเวชศาสตร์ โรงพยาบาลรามาธิบดีชาวบัณฑิตวิทยาลัย หนังสือพิมพ์ไทยโพสต์ - อังคารที่ 16 กันยายน 2557 00:00:27 น.[ออนไลน์].แหล่งที่มา :[http://www.beta.ryt9.com/s/tpd/1986347\[5 กันยายน 2558\]](http://www.beta.ryt9.com/s/tpd/1986347[5 กันยายน 2558]).

⁶พวงเพชร สุรัตน์กวีกุล, มนุษย์สังคม, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, พิมพ์ครั้งที่2, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2542), หน้า 139.

⁷สกุณา บัณฑุรัตน์และคณะ, แนวคิดรูปแบบและวิธีการของการพัฒนาจิตสำนึกอาสาสมัคร(สำนักบัณฑิตอาสาสมัครมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2542), หน้า 21.

ขาดคุณธรรมจริยธรรมมากขึ้นเช่นขาดจรรยาบรรณขาดระเบียบวินัยไม่รู้จักประหยัดอดออมไม่มีความกตัญญูรู้คุณมีพฤติกรรมก้าวร้าวชอบเล่นการพนันหันไปสนใจสิ่งเสพติดและห่างเหินจากวัดมีพฤติกรรมเบี่ยงเบนไม่สนใจไปทำบุญฟังเทศน์เข้าวัดปฏิบัติธรรมหันไปสนใจวัตถุนิยมและเล่นเกมสื่ที่ไม่สร้างสรรค์สิ่งเหล่านี้ส่งผลกระทบต่อสังคมและประเทศชาติของเราอย่างยิ่ง

จากเหตุผลดังกล่าวข้างต้นผู้วิจัยเห็นสมควรที่จะเสริมสร้างหลักธรรมทางในการสร้างคนให้มีจิตอาสาที่มีความสำคัญต่อบุคคลองค์กรสังคมและประเทศชาติอย่างมากถ้าเราสามารถปลูกฝังส่งเสริมหรือพัฒนาให้คนในชาติมีจิตใจที่เห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวมไม่เห็นแก่ประโยชน์ส่วนตนอาสาดูแลรับผิดชอบส่วนรวมมีการใช้อย่างสมบัติส่วนรวมอย่างเห็นคุณค่าใช้อย่างทะนุถนอมรู้จักแบ่งปันโอกาสในการใช้ของส่วนรวมให้ผู้อื่นปัญหาการเอาเปรียบปัญหาอาชญากรรมปัญหาเสพติดการทำลายสาธารณะสมบัติต่างๆจะลดลงการเห็นแก่ประโยชน์ส่วนตนหรือพวกพ้องก็จะลดลงและจะนำมาสู่ชุมชนและสังคมที่เข้มแข็งเมื่อนักเรียนจบการศึกษาในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่๖จะมีคุณลักษณะจิตอาสาติดตัวแบบคงทนช่วยเหลือผู้อื่นในสังคมต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาพฤติกรรมจิตสาธารณะในเด็กยุค Generation Z ตามแนวพระพุทธศาสนา
2. เพื่อวิเคราะห์พฤติกรรมจิตสาธารณะในเด็กยุค Generation Z ตามแนวพระพุทธศาสนา
3. เพื่อสร้างรูปแบบจิตสาธารณะของเด็กยุค Generation Zตามแนวพระพุทธศาสนา

วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยเรื่อง “พฤติกรรมจิตสาธารณะ เด็กไทยยุค Generation Z: การสร้างจิตสาธารณะตามแนวพระพุทธศาสนา” ผู้วิจัยได้ใช้รูปแบบการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Methods Research) ที่ใช้เทคนิคการสัมภาษณ์เชิงลึกแบบกึ่งโครงสร้าง (In-depth Interview Semi-Structure) เพื่อสำหรับการหาลักษณะร่วม (Common Character) และข้อสรุปร่วม (Common Conclusion) ความเป็นไปได้ของการสร้างตัวแบบพฤติกรรมจิตสาธารณะ เด็กไทยยุค Generation Z: การสร้างจิตสาธารณะตามแนวพระพุทธศาสนา

1. ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

การวิจัยเรื่อง “พฤติกรรมจิตสาธารณะ เด็กไทยยุค Generation Z: การสร้างจิตสาธารณะตามแนวพระพุทธศาสนา” เพื่อให้ได้ข้อมูลในประเด็นวิจัยประชากรที่ใช้ในการศึกษารั้งนี้ ได้แก่ ตัวแทนเยาวชน Generation Z ในจังหวัดลำปาง ดังรายละเอียดดังนี้

- 1.1 ตัวแทนเยาวชน Generation Z ในสถาบันอุดมศึกษาจำนวน 5 คน
- 1.2 ตัวแทนเยาวชน Generation Z ในโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายจำนวน 5 คน
- 1.3 ตัวแทนเยาวชน Generation Z ในโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนต้นจำนวน 6 คน
- 1.4 ตัวแทนเยาวชน Generation Z ในโรงเรียนประถมศึกษาตอนปลายจำนวน 5 คน
- 1.5 ตัวแทนพระ นักวิชาการ คณาจารย์จำนวน 5 คน

โดยทำการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth Interview) ซึ่งผู้วิจัยจะทำการสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purpose Sampling)⁸ และการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วมในการพฤติกรรมจิตสาธารณะเด็กไทยยุค Generation Z: การสร้างจิตสาธารณะตามแนวพระพุทธศาสนา

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ผู้วิจัยได้ดำเนินการสร้างเครื่องมือในการวิจัยโดยศึกษาเอกสารวิชาการ และจากงานวิจัยต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับ พฤติกรรมจิตสาธารณะ เด็กไทยยุค Generation Z: การสร้างจิตสาธารณะตามแนวพระพุทธศาสนา โดยใช้เครื่องมือในการวิจัย 2 รูปแบบ ประกอบด้วย 1) การศึกษาเชิงเอกสาร (documentary research) 2) การสัมภาษณ์เชิงลึกแบบกึ่งโครงสร้าง (In-depth Interview Semi-Structure) โดยมีขั้นตอนดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 เชิงคุณภาพ

1) การศึกษาเชิงเอกสาร (documentary research) ในการกำหนดกรอบที่เกี่ยวข้องกับ พฤติกรรมจิตสาธารณะ เด็กไทยยุค Generation Z: การสร้างจิตสาธารณะตามแนวพระพุทธศาสนาโดยศึกษา วิเคราะห์ ทบทวนวรรณกรรม เพื่อให้ได้ข้อมูลพื้นฐานในการทำความเข้าใจเบื้องต้น เพื่อสามารถต่อยอด แนวความคิด ในการกำหนดกรอบเพื่อทำการวิจัยในขั้นต่อไป โดยค้นหาคำศัพท์ประกอบ รูปแบบมาสร้างเป็น กรอบแนวคิดในการวิจัย

2) การสัมภาษณ์เชิงลึกแบบกึ่งโครงสร้างเชิงคุณภาพ (In-depth Interview Semi-Structure) โดยเป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data) เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงคุณภาพ (Qualitative Data) ด้วยวิธีการจัดเตรียมโครงสร้างคำสัมภาษณ์ให้ผู้ให้ข้อมูลสำคัญได้แสดงความคิดเห็น โดยการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูล สำคัญ (Key Informants) เพื่อการศึกษารวบรวมข้อมูล ในการวิเคราะห์ด้านองค์ประกอบ และความสอดคล้อง ของพฤติกรรมจิตสาธารณะ เด็กไทยยุค Generation Z: การสร้างจิตสาธารณะตามแนวพระพุทธศาสนา ที่เหมาะสมในปัจจุบัน ตรวจสอบความเป็นไปได้และความเหมาะสมในการนำไปปฏิบัติ ด้วยแบบการสัมภาษณ์ เชิงลึกแบบกึ่งโครงสร้างเชิงคุณภาพ (In-depth Interview Semi-Structure) เป็นแบบสัมภาษณ์เชิงลึก ปลายเปิด เกี่ยวกับความเป็นไปได้ วิธีการ และกลไกการพัฒนา เพื่อหาลักษณะร่วม (Common Character) ของแนวทางการพัฒนาจริยธรรมที่ควรจะเป็นในปัจจุบัน ของผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ซึ่งข้อคำถามที่นำมาใช้ จะได้ จากกระบวนการวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลจากการตอบ โดยเป็นการสัมภาษณ์ที่เปิดโอกาสให้แสดงความคิดเห็นอย่างเสรี ภายใต้รูปแบบการสนทนาแลกเปลี่ยนเรียนรู้แบบกึ่งทางการ เพื่อให้ประเด็นในการสนทนา กว้างขวาง และครอบคลุมวัตถุประสงค์ของการวิจัย

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูล เพื่อศึกษา "พฤติกรรมจิตสาธารณะ เด็กไทยยุค Generation Z: การสร้าง จิตสาธารณะตามแนวพระพุทธศาสนา" ผู้ศึกษาวิจัยดำเนินการเก็บข้อมูลตามขั้นตอน แบ่งออกเป็น 3 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การวิจัยเชิงเอกสาร (documentary research) ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูล โดยอ่าน เนื้อหาของเอกสารอย่างละเอียด โดยศึกษาจาก

1) ข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data) โดยการรวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้องจากคัมภีร์ทาง พระพุทธศาสนา ได้แก่ พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

⁸ ผู้วิจัยจะทำการสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purpose Sampling) จากผู้ทรงคุณวุฒิด้านทรัพยากรมนุษย์ทาง พระพุทธศาสนา นักวิชาการ และผู้บริหารองค์กรเหล่านั้น

2) ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) โดยการรวบรวมจากหนังสือ เอกสาร บทความ และงานวิจัย ที่เกี่ยวกับแนวคิด ทฤษฎี องค์ประกอบ รูปแบบ และวิธีการพัฒนาจริยธรรมตามแนวพระพุทธศาสนาและศาสตร์แห่งการบริหารที่เกี่ยวกับเรื่องที่ทำการศึกษา

ขั้นตอนที่ 2 การใช้แบบสัมภาษณ์เชิงลึกแบบกึ่งโครงสร้างเชิงคุณภาพ (In-depth Interview Semi-Structure) โดยใช้แบบบันทึกการสัมภาษณ์ เป็นการสัมภาษณ์ที่เปิดโอกาสให้ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) แสดงความคิดเห็นอย่างเสรี ภายใต้รูปแบบการสนทนาแลกเปลี่ยนเรียนรู้แบบกึ่งทางการ (Semi-formal interview) ดำเนินการสัมภาษณ์โดยมีขั้นตอนการเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์ ดังนี้

1) ก่อนการเดินทางลงพื้นที่เพื่อสัมภาษณ์ ผู้วิจัยจะประสานกำหนดวัน เวลา และสถานที่ ที่จะสัมภาษณ์ และนำส่งหนังสือขออนุญาตและขอความอนุเคราะห์ ถึงผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) ที่เป็นกลุ่มเป้าหมาย โดยผู้วิจัยจะศึกษาประเด็นคำถามที่ใช้ในการสัมภาษณ์ จัดเตรียมและศึกษาการใช้อุปกรณ์เครื่องบันทึกเสียง พร้อมอุปกรณ์สำรองในกรณีฉุกเฉิน จัดเตรียมสมุดจดบันทึกและอุปกรณ์ต่างๆ ให้พร้อมและเดินทางไปสัมภาษณ์ด้วยตนเองทุกครั้ง

2) ขณะสัมภาษณ์ ผู้วิจัยจะสนทนาสร้างความคุ้นเคยกับผู้ให้สัมภาษณ์ แจ้งวัตถุประสงค์ของการสัมภาษณ์ อธิบายเหตุผล และขออนุญาตใช้เครื่องบันทึกเสียงในขณะดำเนินการสัมภาษณ์ ขออนุญาตบันทึกภาพเพื่อใช้ในการอ้างอิงในการสัมภาษณ์ รวมทั้งแจ้งให้ทราบว่าข้อมูลต่างๆ ที่บันทึกเสียงไว้ ผู้วิจัยจะเก็บไว้เป็นความลับ หากผู้ให้สัมภาษณ์ไม่ประสงค์ที่จะให้บันทึกเสียงในช่วงใด ผู้วิจัยจะไม่บันทึกเสียงในช่วงนั้นทันที

3) หลังการสัมภาษณ์ ผู้วิจัยตรวจสอบความสมบูรณ์ครบถ้วนของแบบสัมภาษณ์ทุกครั้ง ทำการถอดบทสัมภาษณ์ นำไปลงรหัสบทสัมภาษณ์ จัดทำดัชนีหัวเรื่องย่อยในบทสัมภาษณ์ ทำการวิเคราะห์หน่วยข้อมูลจากบทสัมภาษณ์ โดยลงข้อมูลทั้งหมดในรูปแบบตาราง ก่อนนำไปวิเคราะห์ข้อมูลต่อไป

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

งานวิจัยเรื่อง “พฤติกรรมจิตสาธารณะ เด็กไทยยุค Generation Z: การสร้างจิตสาธารณะตามแนวพระพุทธศาสนา” ในการวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบคุณภาพ (Qualitative) ที่ใช้เทคนิควิเคราะห์เอกสาร (Documentary Analysis) เทคนิคการสัมภาษณ์เชิงลึกแบบกึ่งโครงสร้าง (In-depth Interview Semi-Structure) เมื่อผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมข้อมูลและดำเนินการตรวจสอบข้อมูลแล้ว จากนั้นผู้วิจัยจะได้ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูล แบ่งออกเป็น 3 ส่วน ตามลำดับขั้นตอนการวิจัย ได้แก่

1. การวิเคราะห์และสรุปข้อมูลจากการศึกษาเชิงเอกสาร (documentary research) จากการทบทวนวรรณกรรมทางวิชาการ โดยศึกษาวิเคราะห์จากเอกสาร กฎหมาย ระเบียบ บทความ และงานวิจัย ในหน่วยงาน ที่เกี่ยวกับเรื่องที่ทำการศึกษา ผู้วิจัยนำมาวิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้นัยสำคัญของคำในข้อมูลมาวิเคราะห์หาแนวคิดที่ปรากฏขึ้นตามประเด็นที่กำหนด และสรุปตามประเด็นของกรอบการวิจัย

2. การวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึกแบบกึ่งโครงสร้างเชิงคุณภาพ (In-depth Interview Semi-Structure) วิเคราะห์โดยการจำแนกถ้อยคำหรือข้อความ ที่ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) แสดงความคิดเห็น สภาพทั่วไปและแนวทางการพัฒนา แล้วนำมาวิเคราะห์ ตีความ และสังเคราะห์ ด้วยหลักแห่งเหตุผล อภิปรายถึงข้อเท็จจริงที่ค้นพบตามสภาพการณ์ ปรากฏการณ์ ความสัมพันธ์ และประเด็นสำคัญ เพื่อหาลักษณะร่วม (Common Character) ของแนวทางการพัฒนาสมรรถนะฯ ที่ควรจะเป็นในปัจจุบัน เพื่อตอบคำถามการวิจัย โดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis Technique)

3. การวิเคราะห์ สังเคราะห์ สรุปผลจากการวิจัย จากผลการทำวิจัย ผลการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) ทำการจำแนกถ้อยคำหรือข้อความที่ประชากรและกลุ่มตัวอย่างแสดงความคิดเห็น แล้วนำมาวิเคราะห์ ดีความ และสังเคราะห์ ด้วยหลักแห่งเหตุผล อภิปรายถึงข้อเท็จจริงที่ค้นพบตามสภาพการณ์ ปรากฏการณ์ ความสัมพันธ์ และประเด็นสำคัญ เพื่อตอบคำถามการวิจัย โดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis Technique)

โดยผู้วิจัย จะนำข้อมูลจากการวิจัยในแต่ละขั้นตอน มาวิเคราะห์จัดรวบรวมข้อมูล พร้อมอธิบายความหมาย แล้วทำการสร้างข้อสรุป (Conclusions) ด้วยวิธีวิเคราะห์แบบอุปนัย (Analytic Induction) ดีความสร้างข้อสรุปข้อมูลจากการวิจัย ด้วยการวิเคราะห์โดยการจัดระบบจำแนกชนิดข้อมูล (Typological Analysis) เปรียบเทียบ (Constant Comparison) และวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis) เพื่อให้การสรุปข้อมูลผลการวิจัย ทั้งเชิงปริมาณ และเชิงคุณภาพ เกิดความสมบูรณ์ สามารถนำมาดีความ สร้างข้อสรุปจากการวิจัย สามารถสร้างรูปแบบ เพื่อนำเสนอ "พฤติกรรมจิตสาธารณะ เด็กไทยยุค Generation Z: การสร้างจิตสาธารณะตามแนวพระพุทธศาสนา" ให้สามารถใช้ได้จริงอย่างเป็นรูปธรรมได้ต่อไป

ผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง "พฤติกรรมจิตสาธารณะเด็กไทยยุค Generation Z: การสร้างจิตสาธารณะตามแนวพระพุทธศาสนา" ผู้วิจัยได้สรุปการวิจัยตามประเด็นสำคัญ ซึ่งผู้วิจัยจะนำเสนอผลการวิจัย โดยตอบคำถามการวิจัยและวัตถุประสงค์ของการวิจัย 3 ข้อ โดยผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้

ตอนที่ 1 พฤติกรรมจิตสาธารณะในเด็กยุค Generation Z ตามแนวพระพุทธศาสนา

จากผลการศึกษา พบว่าการถ่ายทอดความรู้ หรือการสอนในเรื่องพฤติกรรมจิตสาธารณะ จิตอาสา การเรียนในรายวิชา วิชาสังคมจะมีงานให้ทำเรื่องจิตอาสา พบว่าได้รับการปลูกฝังเรื่องพฤติกรรมจิตสาธารณะ ตั้งแต่เรียน ม.ต้น คุณครูเป็นผู้ปลูกฝังเรื่องการมีจิตสาธารณะในการช่วยเหลืองานโรงเรียน และรู้จักการสละเวลามาทำงานเพื่อส่วนรวมวิชาลูกเสือจะปลูกฝังและสอนให้นักเรียนได้ทำกิจกรรมบำเพ็ญประโยชน์ ใน 1 ภาคการศึกษาจะพานักเรียนไปสำรวจลูกน้ำยุงลาย และเก็บขยะรอบโรงเรียน มีการถ่ายทอดความรู้เกี่ยวกับจิตสาธารณะ จะเสริมในวิชาลูกเสือ เช่น พานักเรียนไปเก็บขยะรอบโรงเรียน ไปช่วยเหลือชุมชน เวลาพักเที่ยงจะเปิดเพลงให้นักเรียนหยุดทำกิจกรรมต่าง ๆ แล้วไปเก็บขยะช่วงสัปดาห์ก่อนเข้าเรียน โดยการทำงานเพื่อสังคม การทำงานจิตอาสาสามารถทำได้หลายแบบ เช่นชมรมได้รับรางวัลระดับชาติ คือ ชมรมองค์กรดีเด่นด้านบำเพ็ญประโยชน์ต่อชุมชนและสังคม สอดคล้องกับชาย โพธิสิตา⁹ ได้ศึกษาเรื่องจิตสำนึกต่อสาธารณะสมบัติ : ศึกษาในกรณีกรุงเทพมหานคร โดยศึกษาจากกลุ่มตัวอย่างหลายกลุ่ม องค์ประกอบของจิตสำนึกต่อสาธารณสมบัติ 4 ด้าน คือ 1. ด้านความเข้าใจเกี่ยวกับสาธารณะสมบัติ 2. ด้านภาพสะท้อนจิตสำนึกต่อสาธารณสมบัติ 3. ด้านมาตรการเสริมสร้างจิตสำนึกต่อสาธารณสมบัติ 4. ด้านนโยบายและการบริหารจัดการใช้สมบัติอย่างรับผิดชอบหรือการรับผิดชอบต่อสาธารณสมบัติซึ่งมีนัยสองประการ ได้แก่

⁹ชาย โพธิสิตา และคณะ. รายงานการวิจัยเรื่อง จิตสำนึกต่อสาธารณสมบัติ : ศึกษากรณีกรุงเทพมหานคร. นครปฐม : สถาบันวิจัยประชากรและสังคม.2540.หน้า 14.

1. รับผิดชอบต่อสาธารณสมบัติ ด้วยการหลีกเลี่ยงการใช้ และการกระทำที่จะก่อให้เกิดความชำรุดเสียหายต่อสาธารณสมบัตินั้นๆ รวมไปถึงการถือเป็นหน้าที่ที่จะมีส่วนร่วมในการดูแลสาธารณสมบัติในวิสัยที่ตนสามารถทำได้

2. การเคารพสิทธิในการใช้สาธารณสมบัติของผู้อื่น เพราะสาธารณสมบัติ คือ ของที่คนทั่วไปมีสิทธิในการเข้าถึงและ การใช้ประโยชน์ ดังนั้นการใช้สาธารณสมบัติอย่างรับผิดชอบในแง่นี้จึงหมายถึงการใช้ของส่วนรวม โดยการคำนึงถึงว่าคนอื่นก็มีสิทธิในการใช้เช่นเดียวกัน จะต้องไม่ยึดสาธารณสมบัตินั้นไว้เป็นของส่วนตัว และไม่ปิดกั้นโอกาสในการใช้ประโยชน์ของผู้อื่น

ตอนที่ 2 วิเคราะห์พฤติกรรมจิตสาธารณะในเด็กยุค Generation Z ตามแนวพระพุทธศาสนา

จากผลการศึกษา พบว่าการมีต้นแบบที่ดีเป็นแรงจูงใจให้มีจิตสาธารณะมีความต้องการเป็นคนดีมีเมตตา มีจิตสาธารณะ และการเริ่มที่ตัวเอง ในขณะที่บางคนไม่มีแรงจูงใจ ทำเพราะหนอยากทำ ช่วยเหลือผู้ที่เดือดร้อนและต้องการความช่วยเหลือ เช่น เวลาเห็นชยะก็จะเก็บ เพื่อนตาบอดก็จะช่วยจูงเขา รวมทั้งสื่อสารมวลชน แรงจูงใจโทรทัศน์ที่นำเสนอความเคลื่อนไหวของคนเดือดร้อนกว่าเรามากๆ ถ้าเราเห็นใครเดือดร้อน หากเราช่วยได้ ก็ควรที่จะช่วย สอดคล้องกับลัตดาวัลย์ เกษมเนตร¹⁰ ได้ศึกษารูปแบบการพัฒนานักเรียนระดับประถมศึกษาให้มีจิตสาธารณะ: การศึกษาระยะยาว และใช้องค์ประกอบของจิตสาธารณะได้แก่ การหลีกเลี่ยงการใช้ หรือการกระทำ ที่จะก่อให้เกิดความเสียหายต่อของส่วนรวมที่ใช้ประโยชน์ร่วมกันของกลุ่มการถือเป็นหน้าที่ที่จะมีส่วนร่วมในการดูแลรักษาสมบัติของส่วนรวมในวิสัยที่ตนสามารถทำได้และการเคารพสิทธิในการใช้ของส่วนรวมที่ใช้ประโยชน์ร่วมกันของกลุ่ม โดยไม่ยึดครองของส่วนรวมนั้นมาเป็นของตนเอง ตลอดจนไม่ปิดกั้นโอกาสของบุคคลอื่นที่จะใช้ของส่วนรวมจากการศึกษาองค์ประกอบของจิตสำนึกสาธารณะ จากเอกสารและงานวิจัยดังกล่าว มีการศึกษาจิตสาธารณะในองค์ประกอบที่แตกต่างกันไปขึ้นอยู่กับกลุ่มตัวอย่างที่ศึกษาในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยใช้องค์ประกอบของการมีจิตสำนึกสาธารณะ

ตอนที่ 3 รูปแบบจิตสาธารณะของเด็กยุค Generation Z ตามแนวพระพุทธศาสนา

การมีจิตสำนึกเพื่อส่วนรวม เกิดจากความรู้สึกรู้จักคิดในจิตใจรวมถึงการมีคุณธรรมจริยธรรมที่ดีที่มีอยู่ในพื้นฐานของจิตใจของแต่ละบุคคล ซึ่งสิ่งเหล่านี้จะแสดงออกมามากน้อยปรากฏเป็นรูปธรรมที่เด่นชัดผ่านการกระทำของบุคคล ซึ่งการแสดงออกของบุคคลที่มีจิตสาธารณะจะมีลักษณะสำคัญเป็นบุคคลที่รู้จักหน้าที่ของตนเอง ทั้งมีความรับผิดชอบในส่วนของตน ไม่สร้างความเดือดร้อนเสียหายให้กับผู้อื่น เช่น การไม่เอาเปรียบผู้อื่น การไม่ประพฤติผิดโกง และ มีการแสดงออกซึ่งความรับผิดชอบต่อสังคม โดยการสร้างสรรค์สิ่งที่ดีให้เกิดในสังคมและการไม่ทำลายสังคมไม่ว่าทางใดก็แล้วแต่ เช่น รักษากฎระเบียบที่ตั้งมา อยู่ภายใต้ระเบียบวินัย ช่วยเหลือผู้อื่นตามกำลังและความสามารถของตนเองสอดคล้องกับธรรมนันทิกา แจ่มสว่าง¹¹ ศึกษา ผลของการใช้โปรแกรมพัฒนาจิตสาธารณะด้วยบทบาทสมมติกับตัวแบบของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียน จำนวน 68 คน ด้วยวิธีการสุ่มอย่างง่ายเป็นกลุ่มทดลองและควบคุม กลุ่มละ

¹⁰ ลัตดาวัลย์ เกษมเนตร และคณะ. รูปแบบการพัฒนานักเรียนระดับประถมศึกษาให้มีจิตสาธารณะ : การศึกษาระยะยาว. เอกสารประกอบการประชุมวิชาการ สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.2547. หน้า 2 – 3.

¹¹ ธรรมนันทิกา แจ่มสว่าง. ผลของการใช้โปรแกรมพัฒนาจิตสาธารณะด้วยบทบาทสมมติกับตัวแบบของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3. วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.2547.

1 ห้องเรียน เป็นเพศชาย 17 คน และเพศหญิง 17 คน โดยใช้การทดลอง 12 ครั้ง ครั้งละ 50 นาที เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา คือ โปรแกรมพัฒนาจิตสาธารณะด้วยบทบาทสมมติกับตัวแบบ จำนวน 12 เรื่อง และบทละครที่ไม่มีเนื้อหาเกี่ยวกับจิตสาธารณะจำนวน 12 เรื่อง กับกลุ่มควบคุม ผลการวิจัย พบว่า นักเรียนที่ได้รับโปรแกรมพัฒนาจิตสาธารณะด้วยบทบาทสมมติมีจิตสาธารณะสูงกว่านักเรียนกลุ่มควบคุม และเพศไม่มีความสัมพันธ์กับโปรแกรมพัฒนาจิตสาธารณะ

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.1 สถานศึกษาควรพิจารณาวิเคราะห์พฤติกรรมจิตสาธารณะในเด็กยุค Generation Z ตามแนวพระพุทธศาสนาและสร้างเป็นนโยบาย วิสัยทัศน์ พันธกิจของสถานศึกษาเพื่อให้คณาจารย์ในสถานศึกษาตระหนักถึงการสร้างคนเพื่อให้เป็นคนเก่ง คนดี และมีความสุข

1.2 สถานศึกษาควรพิจารณาองค์ประกอบและปัจจัยการจูงใจที่ก่อให้เกิดพฤติกรรมจิตสาธารณะในเด็กยุค Generation Z ตามแนวพระพุทธศาสนาโดยสร้างกิจกรรมการเรียนรู้ และสร้างสภาพแวดล้อมในสถานศึกษาที่เน้นคุณธรรม จริยธรรม และศีลธรรม ควบคู่กับการเตรียมการเรียนรู้ การสอนหลักสูตรเพื่อสร้างความเข้มแข็งทั้งด้านกายและใจให้แก่นักเรียน นักศึกษา

2. ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

2.1 สถานศึกษาควรตั้งแผนการในการดำเนินงาน ก่อให้เกิดการพัฒนาคุณธรรมเพื่อสร้างคนที่มีคุณภาพ ด้วยการถอดบทเรียนจากมองเป้าหมาย เอกลักษณ์ เอกภาพ อยู่ในสังคม ดำรงชีพ ดำเนินชีวิตในหนทางที่ถูกต้อง ในการทำงานที่เติบโตและมีศิลปะในการอยู่ร่วมกันในสังคม

2.2 สถานศึกษาทุกภาคส่วนควรพิจารณาการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม และศีลธรรม สร้างกระบวนการพัฒนานักเรียน นักศึกษาจะต้องมีปัจจัยในการสร้างการเรียนรู้ให้บุคคล ให้ก่อให้เกิดปัญญา การพัฒนาตน การเกิดทักษะ การดำเนินการ ดำเนิน กิจกรรมต่าง ๆ อย่างแม่นยำ เที่ยงตรง มีคุณธรรม โดยจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม และศีลธรรม สำหรับบุคลากรทางการศึกษาอย่างต่อเนื่อง

3. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

3.1 ควรศึกษาวิจัยสถานศึกษาต่างๆ ที่มีแนวทางการสร้างพฤติกรรมจิตสาธารณะในเด็กยุค Generation Z ตามแนวพระพุทธศาสนาเพื่อนำมาถอดบทเรียนในการพัฒนานักเรียน นักศึกษาในแต่ละช่วงวัย

3.2 ควรจัดทำเป็นการจัดการความรู้ในการสร้างพฤติกรรมจิตสาธารณะในเด็กยุค Generation Z ตามแนวพระพุทธศาสนาเพื่อพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมแก่เด็กทุกช่วงวัย

3.3 ควรมีการวิจัยองค์การในประเทศเพื่อนบ้านในภาคการศึกษา เพื่อเป็นการสร้าง Best practice เป็นแนวทางการสร้างพฤติกรรมจิตสาธารณะในเด็กยุค Generation Z ตามแนวพระพุทธศาสนา

เอกสารอ้างอิง

- ชัชชัย ศิลปสุนทร. “ความสัมพันธ์ระหว่างการชมรายการโทรทัศน์ทางด้านสิ่งแวดล้อมกับจิตสำนึกทางด้านสิ่งแวดล้อมของนักศึกษามหาวิทยาลัยมหิดล”. ปรากฏการณ์ศึกษามหาบัณฑิต. สาขาวิชาสิ่งแวดล้อมมหาวิทยาลัยมหิดล. 2540.
- ชาย โพธิ์สิตา และคณะ. รายงานการวิจัยเรื่อง จิตสำนึกต่อสาธารณะสมบัติ : ศึกษากรณี กรุงเทพมหานคร. นครปฐม : สถาบันวิจัยประชากรและสังคม. 2540.
- ธรรมนันท์กกา แจ้งสว่าง. “ผลของการใช้โปรแกรมพัฒนาจิตสาธารณะด้วยบทบาทสมมติกับตัวแบบของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3”. วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. 2547.
- บุญสม หรรษาศิริพจน์. “จิตสำนึก”. วารสารวิชาการสภาอาจารย์ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์. 4 (1) 2542. หน้า 71–73
- พญ.จิราภรณ์อรุณากร อาจารย์แพทย์ภาควิชากุมารเวชศาสตร์ โรงพยาบาลรามารับดีข้าวบ้นเทิง หนังสือพิมพ์ไทยโพสต์ - อังคารที่ 16 กันยายน 2557 00:00:27น.[ออนไลน์].แหล่งที่มา :<http://www.beta.ryt9.com/s/tpd/1986347>. [5 กันยายน2558]
- พวงเพชร สุรัตน์กุล. มนุษย์สังคม.มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. พิมพ์ครั้งที่2. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2542.
- ไพบุลย์ วัฒนศิริธรรมและสังคม สัญจร. สำนักไทยที่พึงปรารถนา. 2543. หน้า 22–29
- ลัดดาวัลย์ เกษมเนตร และคณะ. รูปแบบการพัฒนานักเรียนระดับประถมศึกษาให้มีจิตสาธารณะ : การศึกษาระยะยาว. เอกสารประกอบการประชุมวิชาการ สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. 2547.
- วัฒนา ปุณณฤทธิ. การศึกษาสภาพงานวิจัยด้านการศึกษาปฐมวัย. รายงานการวิจัย. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร. 2553.
- สกุณา บัณฑิตน์และคณะ. แนวคิดรูปแบบและวิธีการของการพัฒนาจิตสำนึกอาสาสมัคร. สำนักบัณฑิตอาสาสมัครมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. 2542.